

1. මූල්‍ය ප්‍රකාශන

1.1 තත්ත්වගණනය කළ මතය

ශ්‍රී ලංකා රේගුවේ රේගු නිලධාරීන්ගේ ත්‍යාග අරමුදලේ 2024 දෙසැම්බර් 31 දිනට මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශය සහ එදිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා වූ මූල්‍ය කාර්යසාධන ප්‍රකාශය, හිමිකම් වෙනස්වීමේ ප්‍රකාශය සහ එදිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා මුදල් ප්‍රවාහ ප්‍රකාශය සහ ප්‍රමාණාත්මක ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්තිවලට අදාළ තොරතුරුද ඇතුළත් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවලට අදාළ සටහන්වලින් සමන්විත 2024 දෙසැම්බර් 31 දිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා වූ මූල්‍ය ප්‍රකාශන, ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 154(3) ව්‍යවස්ථාව සමඟ සංයෝජිතව කියවිය යුතු 2018 අංක 19 දරන ජාතික විගණන පනතේ විධිවිධාන ප්‍රකාරව මාගේ විධානය යටතේ විගණනය කරන ලදී. පාර්ලිමේන්තුව වෙත ඉදිරිපත් කළ යුතු යැයි මා අදහස් කරන මාගේ අදහස් දැක්වීම හා නිරීක්ෂණයන් මෙම වාර්තාවේ දැක්වේ.

මෙම වාර්තාවේ 1.5 ඡේදයේ දක්වා ඇති කරුණුවලින් වන බලපෑම හැර, මූල්‍ය ප්‍රකාශනවලින් 2024 දෙසැම්බර් 31 දිනට අරමුදලේ මූල්‍ය තත්ත්වය සහ එදිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා එහි මූල්‍ය ක්‍රියාකාරීත්වය හා මුදල් ප්‍රවාහ ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය අංශ ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතිවලට අනුකූලව සත්‍ය හා සාධාරණ තත්ත්වයක් පිළිබිඹු කරන බව මා දරන්නා වූ මතය වේ.

1.2 තත්ත්වගණනය කළ මතය සඳහා පදනම

මෙම වාර්තාවේ 1.5 ඡේදයේ දක්වා ඇති කරුණු මත පදනම්ව මූල්‍ය ප්‍රකාශන සම්බන්ධයෙන් මාගේ මතය තත්ත්වගණනය කරනු ලැබේ.

ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිතිවලට (ශ්‍රී.ලං.වි.ප්‍ර.) අනුකූලව මා විගණනය සිදු කරන ලදී. මෙම විගණන ප්‍රමිති යටතේ වූ මාගේ වගකීම, මෙම වාර්තාවේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන විගණනය සම්බන්ධයෙන් විගණකගේ වගකීම යන කොටසේ තවදුරටත් විස්තර කර ඇත. මාගේ තත්ත්වගණනය කළ මතය සඳහා පදනමක් සැපයීම උදෙසා මා විසින් ලබාගෙන ඇති විගණන සාක්ෂි ප්‍රමාණවත් සහ උචිත බව මාගේ විශ්වාසයයි.

1.3 මූල්‍ය ප්‍රකාශන සම්බන්ධයෙන් කළමනාකරණයේ සහ ඊට සම්බන්ධ පාලනය කරන පාර්ශවයන්ගේ වගකීම

මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය අංශයේ ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතිවලට අනුකූලව පිළියෙල කිරීම හා සාධාරණ ලෙස ඉදිරිපත් කිරීම සහ වංචා හෝ වැරදි හේතුවෙන් ඇතිවිය හැකි ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් තොරව මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමට හැකිවනු පිණිස අවශ්‍ය වන අභ්‍යන්තර පාලනයන් තීරණය කිරීම කළමනාකරණයේ වගකීම වේ.

මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමේදී, අරමුදල අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යාමේ හැකියාව තීරණය කිරීම කළමනාකරණයේ වගකීමක් වන අතර, කළමනාකාරීත්වය අරමුදල ඇවර කිරීමට අදහස් කරන්නේ නම් හෝ වෙනත් විකල්පයක් නොමැති විටදී මෙහෙයුම් නැවැත්වීමට කටයුතු කරන්නේ නම් හැර අඛණ්ඩ පැවැත්මේ පදනම මත ගිණුම් තැබීම හා අරමුදල අඛණ්ඩ පැවැත්මට අදාළ කරුණු අනාවරණය කිරීමද කළමනාකරණයේ වගකීමකි. අරමුදලේ මූල්‍ය වාර්තාකරණ ක්‍රියාවලිය සම්බන්ධව පරීක්ෂා කිරීමේ වගකීම, සම්බන්ධ පාර්ශව විසින් දරනු ලබයි. 2018 අංක 19 දරන ජාතික විගණන පනතේ 16(1) උප වගන්තිය ප්‍රකාරව, අරමුදලේ වාර්ෂික සහ කාලීන මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමට හැකිවන පරිදි ස්වකීය ආදායම්, වියදම්, වත්කම් හා බැරකම් පිළිබඳ නිසි පරිදි පොත්පත් හා වාර්තා පවත්වාගෙන යා යුතුය.

1.4 මූල්‍ය ප්‍රකාශන විගණනය සම්බන්ධයෙන් විගණකගේ වගකීම

සමස්තයක් ලෙස මූල්‍ය ප්‍රකාශන, වංචා සහ වැරදි නිසා ඇතිවන ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් තොර බවට සාධාරණ තහවුරුවක් ලබාදීම සහ මාගේ මතය ඇතුළත් විගණන වාර්තාව නිකුත් කිරීම මාගේ අරමුණ වේ. සාධාරණ සහතිකවීම උසස් මට්ටමේ සහතිකවීමක් වන නමුත්, ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිති ප්‍රකාරව විගණනය සිදු කිරීමේදී එය සෑමවිටම ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් අනාවරණය කරගන්නා බවට වන තහවුරු කිරීමක් නොවනු ඇත. වංචා සහ වැරදි තනි හෝ සාමූහික ලෙස බලපෑම නිසා ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් ඇතිවිය

හැකි අතර, එහි ප්‍රමාණාත්මකභාවය මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන පදනම් කරගනිමින් පරිශීලකයන් විසින් ගනු ලබන ආර්ථික තීරණ කෙරෙහි වන බලපෑම මත රඳා පවතී.

ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිති ප්‍රකාරව විගණනයේ කොටසක් ලෙස මා විසින් විගණනයේදී වෘත්තීය විනිශ්චය සහ වෘත්තීය සැකමුසුවෙන් යුතුව ක්‍රියා කරන ලදී. මා විසින් තවදුරටත්,

- ප්‍රකාශ කරන ලද විගණන මතයට පදනමක් සපයා ගැනීමේදී වංචා හෝ වැරදි හේතුවෙන් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ඇති විය හැකි ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් ඇතිවීමේ අවදානම් හඳුනා ගැනීම හා තක්සේරු කිරීම සඳහා අවස්ථාවෝචිතව උචිත විගණන පරිපාටි සැලසුම් කර ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. වරදවා දැක්වීම හේතුවෙන් සිදුවන ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් සිදුවන බලපෑමට වඩා වංචාවකින් සිදුවන්නා වූ බලපෑම ප්‍රබල වන්නේ ඒවා දුස්සන්ධානයෙන්, ව්‍යාජ ලේඛන සැකසීමෙන්, වේතනාන්විත මහභූරීමෙන්, වරදවා දැක්වීමෙන් හෝ අභ්‍යන්තර පාලනයන් මහභූරීමෙන් වැනි හේතු නිසා වන බැවිනි.
- අභ්‍යන්තර පාලනයේ සඵලදායීත්වය පිළිබඳව මතයක් ප්‍රකාශ කිරීමේ අදහසින් නොවුවද, අවස්ථාවෝචිතව උචිත විගණන පරිපාටි සැලසුම් කිරීම පිණිස අභ්‍යන්තර පාලනය පිළිබඳව අවබෝධයක් ලබා ගන්නා ලදී.
- භාවිතා කරන ලද ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්තිවල උචිතභාවය, ගිණුම්කරණ ඇස්තමේන්තුවල සාධාරණත්වය සහ කළමනාකරණය විසින් කරන ලද සම්බන්ධිත හෙළිදරව් කිරීම් අගයන ලදී.
- සිද්ධීන් හෝ තත්ත්වයන් හේතුවෙන් අරමුදලේ අඛණ්ඩ පැවැත්ම පිළිබඳ ප්‍රමාණාත්මක අවිනිශ්චිතතාවයක් තිබේද යන්න සම්බන්ධයෙන් ලබාගත් විගණන සාක්ෂි මත පදනම්ව ගිණුම්කරණය සඳහා අරමුදලේ අඛණ්ඩ පැවැත්ම පිළිබඳ පදනම යොදා ගැනීමේ අදාලත්වය තීරණය කරන ලදී. ප්‍රමාණවත් අවිනිශ්චිතතාවයක් ඇති බවට මා නිගමනය කරන්නේ නම් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ඒ සම්බන්ධයෙන් වූ හෙළිදරව්කිරීම්වලට මාගේ විගණන වාර්තාවේ අවධානය යොමු කළ යුතු අතර, එම හෙළිදරව්කිරීම් ප්‍රමාණවත් නොවන්නේ නම් මාගේ මතය විකරණය කළ යුතුය. කෙසේ වුවද, අනාගත සිද්ධීන් හෝ තත්ත්වයන් මත අඛණ්ඩ පැවැත්ම අවසන් වීමට හැකිය.
- මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ව්‍යුහය හා අන්තර්ගතය සඳහා පාදක වූ ගනුදෙනු හා සිද්ධීන් උචිත හා සාධාරණව ඇතුළත් වී ඇති බව සහ හෙළිදරව් කිරීම් ඇතුළත් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල සමස්ථ ඉදිරිපත් කිරීම අගයන ලදී.

හැකිකාක් දුරට හා අවශ්‍ය ඕනෑම විටෙක පහත සඳහන් දෑ පරීක්ෂා කිරීම සඳහා විගණන විෂය පථයද පුළුල් කර ඇත.

- තොරතුරු ඉදිරිපත් කිරීම සම්බන්ධයෙන් බලන කළ අරමුදලේ කාර්යයන් අඛණ්ඩව ඇගයීමට හැකිවන පරිදි එහි සංවිධානය, පද්ධති, පරිපාටි, පොත්පත්, වාර්තා හා වෙනත් ලියකියවිලි විධිමත්ව හා ප්‍රමාණාත්මකව සැලසුම් කර තිබේද යන බව සහ එකී පද්ධති, පරිපාටි, පොත්පත්, වාර්තා හා වෙනත් ලියකියවිලි ඵලදායී ලෙස පවත්වාගෙන යනු ලැබේද යන බව,
- යම් අදාල ලිඛිත නීතියකට හෝ අරමුදලේ පාලක මණ්ඩලය විසින් නිකුත් කරන ලද වෙනත් පොදු හෝ විශේෂ විධානයකට අනුකූලව අරමුදල ක්‍රියාකර ඇති බව,
- සිය බලතල, කර්තව්‍ය සහ කාර්යයන්ට අනුකූලව කටයුතු කර ඇති බව,
- සම්පත් සකසුරුවම් ලෙස, කාර්යක්ෂම ලෙස සහ ඵලදායී ලෙස කාලසීමාවන් තුළ සහ අදාල නීතිරීතිවලට අනුකූලව ප්‍රසම්පාදනය කර භාවිතා කර ඇති බව,

1.5 මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළිබඳ අදහස් දැක්වීම

1.5.1 ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය අංශ ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතිවලට අනුකූල නොවීම

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය අංශ ගිණුම්කරණ ප්‍රමිත අංක 01 ප්‍රකාරව මූල්‍ය ප්‍රකාශන උපවිත පදනම මත පිළියෙල කළ යුතු වුවද, මූල්‍ය අංශයට ගෙවීම් සඳහා ලද ත්‍යාග ලිපි ගොනු මත පමණක් පදනම්ව	සියලු දණ්ඩන හා රාජසන්නක ද්‍රව්‍ය විකුණුම් ආදායම ව්‍යවස්ථාපිත ගෙවීම් සඳහා වූ තාවකාලික රඳවා ගැනීමේ තැන්පත් ගිණුමට(18/128) බැර කරනු ලබන අතර එම ගිණුමට මුදල් තැන්පත් කරන සියලු විමර්ශන සඳහා එම මුදල්	ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය අංශ ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතීන්ට අනුකූලව කටයුතු කළ යුතුය.

මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කර තිබුණු අතර 2024 දෙසැම්බර් 31 දිනට ලැබිය යුතුව තිබූ රු.4,800,470,461ක හිඟ දණ්ඩන හා අහිමි කිරීම් මුදලින් මෙම අරමුදලට අදාළ සියයට 50ක වටිනාකම වූ රු.2,400,235,230ක් අරමුදලේ ලැබිය යුතු ආදායම් ලෙස සහ දණ්ඩන හා අහිමි කිරීම් ලෙස මේ වන විටත් ලැබී ඇති නමුත් ත්‍යාග ගොනු සකස් කර නොමැති ගෙවිය යුතු ත්‍යාග වටිනාකම, මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ඇතුළත් කර නොතිබුණි.

වර්ෂය තුළ ගෙවීම් සිදු නොවේ. ඇතැම් විට ඒ සඳහා වසර ගණනාවක් ගත විය හැකිය. විමර්ශන කටයුතු අවසන් වූ පසු ඇතැම් විමර්ශනයන්ට අදාළ දඩ මුදල් ආපසු අදාළ පුද්ගලයින් වෙත ගෙවීමට සිදු වන අවස්ථා ද ඇත. එබැවින් රේගු නිලධාරීන්ගේ ත්‍යාග අරමුදලට (6/62) මුදල් බැර කරනු ලබන්නේ විමර්ශන කටයුතු අවසන් කර ගෙවීම් සිදු කරනු ලබන අවස්ථාවේ දීය. එහි දී ව්‍යවස්ථාපිත අරමුදලේ ඇති දණ්ඩන හා රාජසන්තක ආදායමින් අරාබ වියදම් අඩු කොට ඉතිරි මුදල් රේගු නිලධාරීන්ගේ ත්‍යාග අරමුදලට 50%, රජයට 30% හා රේගු නිලධාරීන්ගේ කළමනාකරණ හා වන්දි අරමුදලට 20% වශයෙන් බැර කරනු ලබයි. එබැවින් විමර්ශන ගොනුවල සියලු කටයුතු අවසන් වී ගෙවීම් කටයුතු සඳහා අනුමත කොට ඉදිරිපත් කරන තෙක් එම ගොනුවලට සම්බන්ධ දඩ හා විකුණුම් ත්‍යාග අරමුදලට ලැබීම් ලෙස ගිණුම්ගත කිරීමේ හැකියාවක් නොමැත.

(ආ) මූල්‍ය කාර්යයසාධන ප්‍රකාශනයේ සටහන් අංක 2.6.2 මගින් දක්වා ඇති මත්ද්‍රව්‍ය අරමුදල මගින් 2024 වර්ෂය තුළ ගෙවීම් කර ඇති රු.122,949,021ක වටිනාකම සකස් වී ඇති ආකාරය පිළිබඳ ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය අංශ ගිණුම්කරණ ප්‍රමිත අංක 01 අනුව පැහැදිලි හෙළිදරව් කිරීමක් සටහන් මගින් සිදු කර නොතිබුණි.

විගණනය විසින් පෙන්වා දී ඇති පරිදි ඉදිරියේදී කටයුතු කිරීමට සටහන් කර ගන්නා ලදී.

ශ්‍රී ලංකා රාජ්‍ය අංශ ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතීන්ට අනුකූලව කටයුතු කළ යුතුය.

1.5.2 ගිණුම්කරණ අඩුපාඩු

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරීත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
2024 දෙසැම්බර් 31 දිනට ගෙවිය යුතු ත්‍යාග මුදල ලෙස හඳුනාගෙන තිබූ රු.23,285,174ක වටිනාකම මූල්‍ය කාර්යයසාධන ප්‍රකාශනයේ සමාලෝචිත වර්ෂයේ වියදමක් ලෙස හඳුනා ගෙන නොතිබුණි.	ඉදිරියේදී මෙවැනි අඩුපාඩු සිදු නොවීමට සටහන් කරගන්නා ලදී.	මූල්‍ය ප්‍රකාශන තුළ වර්ෂයට අදාළ සියළු වියදම් ගිණුම්ගත කළ යුතුය.

1.5.3 නොසැසඳුණු ශේෂ

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
සමාලෝචිත වර්ෂය අවසාන දිනට වූ ශේෂ පිරික්සුමෙහි ඉන්ධන අරමුදල, මත්ද්‍රව්‍ය නිවාරණ අරමුදල, 2.5% ක අරමුදල සහ අනෙකුත් සංචිත (other pools) සඳහා වූ අරමුදල්වල බැර ශේෂයන් මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශනයෙහි දැක්වූ ශේෂයන් සමඟ පිළිවෙළින් රු.260,458,768ක්, රු.33,177,298ක්, රු. 128,937,833ක්, රු.112,443,982ක් වශයෙන් එකතුව රු.535,017,881කින් නොසැසඳී තිබුණි.	ශේෂ පිරික්සුමේ සහ මූල්‍ය ප්‍රකාශනයෙහි දක්වා ඇති ශේෂයන්ගේ වෙනසට හේතුව ස්කන්ධය වෙනස්වීමේ ප්‍රකාශනයෙහි (04 පිටු අංක) දක්වා ඇත.	මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශනයේ දැක්වෙන ශේෂ එයට අනුරූප ලේඛන/වාර්තා සමග සැසඳීමෙන් අනතුරුව නිවැරදි සංඛ්‍යා මූල්‍ය ප්‍රකාශන තුළ ඇතුළත් කළ යුතුය.

1.6 නීති, රීති, රෙගුලාසි සහ කළමනාකරණ තීරණ ආදියට අනුකූල නොවීම

නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
නීති, රීති හා රෙගුලාසි වලට යොමුව (අ) 1869 අංක 17 දරණ රේගු ආඥා පනත	අනුකූල නොවීම	
(i) 153(2)(ආ) වගන්තිය මුදල් අමාත්‍යවරයා විසින් අනුමත කළ යුතු යෝජනා ක්‍රමයකට අනුව අරමුදලින් ත්‍යාග මුදල් බෙදා හැරීම සිදු විය යුතු වුවත්, එවැනි අනුමැතියකින් තොරව 1988 වර්ෂයේ දී සකස් කර ඇති අංක පීඑල් 118 දරන දෙපාර්තමේන්තු නියෝගය අනුව 2012 සිට 2024 දක්වා වර්ෂ 13 තුළ විධිමත් අනුමැතියකින් තොර ලියවිල්ලක් මත නිලධාරීන් වෙත රු.25,244,792,239ක් හා ඔත්තුකරුවන් වෙත රු.4,554,073,737ක් ගෙවීම් කර තිබුණි.	විගණන විමසුමේ දක්වා ඇති ගෙවීම් දෙපාර්තමේන්තුවේ වක්‍රලේඛ ප්‍රතිපාදන අනුව පවතින අවශ්‍යතාවයන් සැලකිල්ලට ගෙන ඔත්තුකරුවන්ට හා විමර්ශන වල මූලිකව ක්‍රියා කරන පාර්ශවයන් වෙත මෙම අරමුදලින් ගෙවීම් කිරීම සඳහා අනුමැතිය ලබා දීමට හැකියාව පවතී. තවද සෑම වර්ෂයකම ත්‍යාග අරමුදලින් ත්‍යාග මුදල් බෙදා හැරීම සඳහා වියදම් ඇස්තමේන්තුවක් පිළියෙල කර මුදල් අමාත්‍යවරයාගේ පෞද්ගලික අනුමැතිය ලබාගෙන මේ දක්වා අදාළ මුදල් නිලධාරීන්ට ගෙවා ඇත.	රේගු ආඥා පනතේ විධිවිධානයන්ට අනුකූලව කටයුතු කළ යුතුය.
(ii) 153(2)(ආ) වගන්තිය මුදල් අමාත්‍යවරයා විසින් අනුමත කළ යෝජනා ක්‍රමයකට අනුව ත්‍යාග මුදල් අදාළ නිලධරයන් සහ තොරතුරු සපයන්නන් අතර බෙදා දීම සිදු විය යුතු	රේගු දෙපාර්තමේන්තුවේ ත්‍යාග අරමුදලින් ත්‍යාග මුදල් බෙදාහැරීමට අදාළ 19 88.01.28 දිනැති පීඑල් 118 දරණ දෙපාර්තමේන්තු නියෝගය අභියාචනාධිකරණය විසින්	රේගු ආඥා පනතේ විධිවිධානයන්ට අනුකූලව කටයුතු කළ යුතුය.

වුවත්, එවැනි අනුමැතියකින් තොරව සකස් කරන ලද අංක පීඑල් 118 දරණ දෙපාර්තමේන්තු නියෝගය හා ඊට එක්කළ සංශෝධන 19ක් මත පදනම්ව රේගු විමර්ශනයන්ට සෘජුව දායකත්වය නොසපයන දෙපාර්තමේන්තුවේ අනිකුත් අංශ 18ක නිලධාරීන්ට ද සමාලෝචිත වර්ෂය තුළ රු.674,893,081ක් සඳහා ත්‍යාග අරමුදල් වෙන් කර තිබුණි.

ගුණනිලක එදිරිවීර විරසේන නඩුවේ තීන්දුවට අනුව වලංගු මෙන්ම ක්‍රියාකාරී හා බලාත්මක කළහැකි ලේඛණයක් බව ප්‍රකාශයට පත්කර ඇති බැවින් එය නඩු තීන්දුමය නීතියක් (Case Law) බවට පත්වේ. එමෙන්ම, රේගු ත්‍යාග මුදල් බෙදාහැරීමට අදාළ පීඑල් 118 දරණ දෙපාර්තමේන්තු නියෝගය නිසි යාන්ත්‍රණයක් ඔස්සේ අවශ්‍ය අනුමැතියන් සහිතව නිකුත් කර ඇති ලියවිල්ලක් බවට ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් තීරණය කර ඇති බව නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව විසින් එවන ලද E/248/2002 දරණ 2002.12.31 දිනැති ලිපිය මගින් ලබාදී ඇති නෛතික පැහැදිලි කිරීමට අනුවද පෙනී යයි.

2. මූල්‍ය සමාලෝචනය

2.1 මූල්‍ය ප්‍රතිඵල

සමාලෝචිත වර්ෂයේ මෙහෙයුම් ප්‍රතිඵලය රු.468,663,285ක අතිරික්තයක් වූ අතර ඊට අනුරූප ඉකුත් වර්ෂයේ අතිරික්තය රු.424,344,028ක් විය. ඒ අනුව මූල්‍ය ප්‍රතිඵලයෙහි රු.44,319,257ක වර්ධනයක් නිරීක්ෂණය විය. දක්ෂිණ පැනවීමෙන් ලද ආදායම 2023 වර්ෂයට සාපේක්ෂව 2024 වර්ෂයේ රු.2,894,401,737කින් ඉහළ යාම මේ සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු වී තිබුණි.

3. මෙහෙයුම් සමාලෝචනය

3.1 කළමනාකරණ දූවර්ලතා

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරීත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) වාහන අමතර කොටස් හා උපාංග ලෙස අනාවරණයකර 2024 වර්ෂයේ දී ජපානයේ සිට ආනයනය කර තිබූ බහාලුමක් ශ්‍රී ලංකා රේගුවේ අවදානම් කළමනාකරණ ඒකකය(RMU) හා නව බහාලුම් පරිලෝකන පද්ධතිය(Scanning Machine) මගින් දැඩි අවදානම් සහිත බවට වර්ගීකරණය කර ගැඹුරින් පරීක්ෂා කිරීම සඳහා ග්‍රේ ලයින් II බහාලුම් පරීක්ෂණ මධ්‍යස්ථානය වෙත යොමු කර තිබුණි.	ආනයනික බහාලුම් පරීක්ෂා කිරීම සම්බන්ධයෙන් 2016 වර්ෂයේදී නිකුත් කර තිබූ බහාලුම් පරීක්ෂා කිරීමේ කාර්ය පටිපාටි සංග්‍රහය ප්‍රකාරව ආනයනික භාණ්ඩ නිසි පරිදි පරීක්ෂා කොට රජයේ ආදායම නිවැරදිව අයකර ගැනීමට කටයුතු කිරීම හා නීති විරෝධී, ආනයන සීමා කර ඇති භාණ්ඩ රට තුළට පැමිණීම වැළැක්වීම රේගු නිලධාරීන්ගේ ප්‍රධාන කාර්යයක් වන අතර	පරීක්ෂණ කටයුතු කඩිනමින් අවසන් කර වැරදිකරුවන් වන නිලධාරීන් සම්බන්ධයෙන් සුදුසු විනය ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතුය.

එම මධ්‍යස්ථානයේ රේගු නිලධාරීන් තම කාර්යය නිසි ලෙස සිදු නොකර බහාලුම නිදහස් කිරීමට උත්සහ කිරීම හේතුවෙන් බහාලුම නැවත පරීක්ෂා කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා රේගුවේ ආදායම් අධිකෂණ අංශය(RTF) වෙත යොමු කර තිබුණි. එහෙත් එම අංශය ද නිසි ලෙස විමර්ශනයන් සිදු නොකිරීම හේතුවෙන් බහාලුම පරීක්ෂා කිරීම සඳහා රේගු මධ්‍යම විමර්ශන අංශය(CIB) වෙත භාර දී තිබුණි.

මධ්‍යම විමර්ශන අංශය සිදු කළ භෞතික පරීක්ෂාවේ දී බහාලුම තුළ ප්‍රකාශ නොකරන ලද හා අඩුවෙන් ප්‍රකාශ කරන ලද භාණ්ඩ ඒකක 609ක් මෙන්ම ආනයන අපනයන දෙපාර්තමේන්තුවේ බලපත්‍ර ලබා ගත යුතු පාවිච්චි කළ වාහන ආසන 122ක් හා ටයර් 18ක් පවතින බවට අනාවරණය කර ආනයනකරු සිදු කර තිබූ රේගු වැරදිවලට අදාළව රු.450,000ක දණ්ඩන මුදලක් පනවා පාවිච්චි කළ වාහන ආසන 122ක් හා ටයර් 18ක් රාජසන්තක කර තිබුණි.

එහෙත් මෙම ප්‍රශ්නගත බහාලුම නිසි පරිදි පරීක්ෂා නොකර නිදහස් කිරීමට කටයුතු කර තිබූ ශ්‍රේ ලයින් II බහාලුම් පරීක්ෂණ මධ්‍යස්ථානයේ හා ආදායම් අධිකෂණ අංශය(RTF) රේගු නිලධාරීන් සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආයතන සංග්‍රහයේ විධිවිධාන ප්‍රකාරව කිසිදු විනය ක්‍රියාමාර්ගයක් ගෙන නොතිබුණි.

(ආ) භාණ්ඩ ආනයන අපනයන ක්‍රියාවලිය හා සම්බන්ධිත පාර්ශවයන් විසින් සිදු කරන විවිධ අක්‍රමිකතාවන් සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකා රේගුවේ විවිධ අංශ පරීක්ෂණ පවත්වා රේගු ආඥා පනතේ වගන්ති ප්‍රකාරව පනවන ලද දණ්ඩන හා අහිමි කිරීම් වටිනාකම් නිසි පරිදි අය කර ගැනීමට කටයුතු නොකිරීම හේතුවෙන් සමාලෝචිත වර්ෂය තුළ අංශ 12ක් විසින් සිදු කර තිබූ රේගු විමර්ශනවලට අදාළව රු.4,800,470,461ක් අය විය යුතුව තිබුණි. මෙම හිඟ ශේෂයෙන් රු.3,372,004,119ක් වර්ෂ 01ට වඩා වැඩි කාලයක සිට හිඟව පවතින නමුත් අය කර

ප්‍රශ්නගත බහාලුම නිසි පරිදි පරීක්ෂා නොකර නිදහස් කිරීම පිළිබඳව මධ්‍යම විමර්ශන අංශය මගින් නැවත විමර්ශනයක් ආරම්භ කර ඇත. එම විමර්ශනයේ නිර්දේශ අනුව ඉදිරි ක්‍රියාමාර්ග ඔබ වෙත දැනුම්දීමට කටයුතු කරනු ඇත.

අදාළ හිඟ දණ්ඩන මුදල් සහ අහිමි කිරීම් වටිනාකම් අය කර ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය පසු විපරම් ලෙස, අදාළ ආයතන සහ පුද්ගලයන් හට සිහිකැඳවීම් යොමු කිරීම, නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුවේ උපදෙස් ලබා ගැනීම, අධිකරණයේ නඩු පැවරීමට කටයුතු කිරීම සිදු කරනු ලැබේ.

දීර්ඝ කාලයක් අය නොවී පවතින දණ්ඩන හා අහිමි කිරීම් වටිනාකම් කඩිනමින් අය කර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.

ගැනීමට ප්‍රමාණවත් ක්‍රියාමාර්ග ගෙන නොතිබුණි.

- (ඇ) රේගු විමර්ශන සිද්ධි ලිපිගොනු 21කින් පමණක් විවිධ රේගු වැරදි සිදුකර රු.607,547,151ක බදු මුදලක් ගෙවීම පැහැර හැරීමට උත්සාහ දරා තිබුණු අතර, රේගු විමර්ශනවලින් අනතුරුව රු.10,453,231,592ක් දණ්ඩනයක් පනවා තිබුණි. පසුව දණ්ඩන වටිනාකම රු.979,794,078ක් දක්වා සියයට 90කින් ලිහිල් කර තිබීම හේතුවෙන් දණ්ඩන මුදලින් සියයට 30ක් වූ රු.293,938,223ක් පමණක් රජයේ ආදායමට බැර වී තිබුණි. මේ අනුව රේගු පනතේ 166(ආ)(ආ) වගන්තිය අනුව විවක්ෂණශීලීව කටයුතු කර දණ්ඩන ලෙස නියම කළයුතු අගය තීරණය නොකිරීම හේතුවෙන් රජයට අයවිය යුතු රු. 607,547,151ක බදු මුදලින් රු.313,608,928ක් අයකර ගැනීමේ අවස්ථාව අහිමි වී තිබුණි.
- රේගු ආඥා පනතේ බලතල ප්‍රකාරව එක් එක් විමර්ශනයට අදාළ කරුණු සලකාබලා හා විමර්ශනයේදී ඉදිරිපත්වන කරුණු ද සැලකිල්ලට ගෙන විමර්ශන මෙහෙයවන ලබන පරීක්ෂණ නිලධාරියා විසින් අදාළ ආයතනය සිදුකල වරද අනුව දණ්ඩන මුදල් නියම කිරීමක් සිදුකරනු ලබයි. එහිදී පරීක්ෂණ නිලධාරියා විසින් රේගු ආඥා පනතේ 163 හා 166B වන වගන්ති ප්‍රකාරව අදාළ භාණ්ඩ ආනයනකරුවන්ගේ (Consignee) කරුණු දැක්වීම (Show cause) සලකා බලා දණ්ඩන මුදල් ලිහිල් කර තිබේ.
- රජයට අය විය යුතු ආදායම් නිසි පරිදි අය කර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.

3.2 මෙහෙයුම් අකායර්ක්ෂමතා

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) රේගු විමර්ශන සඳහා අවශ්‍ය ඉන්ධන වියදම් පියවා ගැනීම අරමුණු කරගෙන ත්‍යාග අරමුදලේ උප අරමුදලක් වශයෙන් ඉන්ධන අරමුදල පිහිටුවා තිබුණු අතර සමාලෝචිත වර්ෂයේදී ද රු.260,462,336ක් එම අරමුදලට බැර කර තිබුණි. එහෙත් විමර්ශන කටයුතු සඳහා ඉන්ධන පිරිවැය දෙපාර්තමේන්තුවේ පොදු වැය ශීර්ෂය යටතේ ගෙවා තිබුණි. ඒ අනුව සැබෑ අවශ්‍යතාවකින් තොරව දිගින් දිගටම මෙම අරමුදලට මුදල් රැස් කර තිබීම හේතුවෙන් සමාලෝචිත වර්ෂය අවසාන දිනට එහි සමුච්චිත ශේෂය රු.1,200,958,540ක් වී තිබුණි.	නිරීක්ෂණය හා එකඟ වෙමි .	අරමුදල් පරිහරණය පිළිබඳ අවධානය යොමු කළ යුතුය.
(ආ) ශ්‍රී ලංකා රේගුවේ විවිධ අංශයන් විසින් ආරම්භ කර තිබූ විමර්ශන 9,519ක් සමාලෝචිත වර්ෂාවසානය වන විටත් අවසන් කර නොතිබුණි. ඉන් විමර්ශන 3,038ක් වසර 5කට පෙර ආරම්භ කර	විමර්ශන විසඳීම කල් ගත වීමට පහත හේතු ඇතුළුව විවිධ හේතු පවතී. I. රේගු වරදක් සිදුවී ඇති/නැති බව තහවුරු කිරීම සඳහා අවශ්‍ය තොරතුරු හා ලේඛන	විමර්ශන කඩිනමින් අවසන් කිරීමට පියවර ගත යුතුය.

නිවු අතර, විමර්ශන 4,958ක් වසර 01 සිට 04ක් දක්වා කාලය තුළ ආරම්භ කර තිබුණි. මෙලෙස විමර්ශන අවසන් කිරීම ප්‍රමාද වීම හේතුවෙන් අත්අඩංගුවට ගත් භාණ්ඩ නගා වීම, කල් ඉකුත්වීම, පසු කාලීන අලෙවියෙන් නිසි වටිනාකමක් ලබා ගැනීමට නොහැකි වීම, ඔත්තුකරුවන් සහ නිලධාරීන් අධෛර්යයට පත් වීම හා රජයට ලැබිය යුතු ආදායම් ලැබීම් ද ප්‍රමාද වීම වැනි අවාසිදායක තත්ත්වයන් උද්ගත වී තිබුණි.

සොයා ගැනීම /ගෙන්වා ගැනීම/ සපයා ගැනීමට යම් කාලයක් ගතවේ.

- II. රේගුව වෙත ලද තොරතුරු /දත්ත විශ්ලේෂණයට සහ ඒ අනුව නැවත නැවතත් කරුණු අනාවරණය කිරීමට /තොරතුරු සපයාගැනීමට කාලය ගතවේ.
- III. සැකකාර පාර්ශව /ආයතන රේගුව වෙත අදාළ පරිදි ප්‍රතිචාර දැක්වීමට යම් කාලයක් ගත කරයි . ඇතැම් විට කල් ඉල්ලීම් සිදුවේ.
- IV. සැකකාර පාර්ශව රේගුව වෙත ප්‍රතිචාර නොදක්වන විට ඔවුන් නීතිය හමුවට ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා අවශ්‍ය පියවර ගැනීමට කාලයක් ගතවේ.
- V. රේගුව මගින් රඳවා තබා ගන්නා ද්‍රව්‍ය වලට අදාළව රසායනාගාර පරීක්ෂණ වාර්තා /තත්ව පරීක්ෂණ වාර්තා /තක්සේරු වාර්තා ආදිය ලබා ගැනීමට කාලයක් ගතවේ.
- VI. භාණ්ඩ නිදහස් කිරීමට පෙර සම්පූර්ණ කළ යුතු අනෙකුත් නියාමන ආයතන මගින් පනවන ලද කොන්දේසි සම්පූර්ණ කිරීමට, එනම්, අදාළ පරිදි අවසර, අනුමැතීන් ලබා ගැනීමට කල් ගතවේ.
- VII. භාණ්ඩ නැවත අපනයනය කිරීමට නියෝග කළ විට, ආනයනකරු විසින් භාණ්ඩ නැවත අපනයනය කිරීමට කාලය ගතවේ.
- VIII. රාජසන්නක කළ භාණ්ඩ අපහරණ ක්‍රියාවලියට කල් ගතවේ.
- IX. රේගු විමර්ශන තීන්දුවට එරෙහිව රේගුව වෙත අභියාචනා කර ඇති විට අභියාචනා සලකා බැලීම සඳහා සාධාරණ කාලයක් ගතවේ.
- X. රේගු විමර්ශනයට /තීන්දුවට එරෙහිව අධිකරණවල නඩු පවරා ඇති විට නඩු තීන්දුව ලැබෙන තෙක් රේගු විමර්ශන ගොනුව අවසන් නොකෙරේ .